

VERNO KİTAP
Y A Y I N E V İ

BİR MÜBAŞİRİN HATIRALARI
Salih Efiloğlu

VERNO KİTAP
Y A Y I N E V İ

Verno Kitap©

www.vernokitap.com

kitap@matbumedya.com

0549 654 72 54

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Editör: Ali Gül

Sayfa Tasarım: Baran Ekber

Kapak Tasarım: Merve Ökten

Kitappad
com

Kitaplobi
com

Kitapşeyleri
com

1. Basım, İstanbul, Kasım, 2025

ISBN: 978-625-9656-92-2

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Verno Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo...) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Verno Kitapın kurumsal görüşü olmayabilir.

BİR MÜBAŞİRİN HATIRALARI

Salih Efiloğlu

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm.....	7
İkinci Bölüm	12
Üçüncü Bölüm.....	26
Dördüncü Bölüm	46
Beşinci Bölüm	52
Altıncı Bölüm	58
Yedinci Bölüm.....	68
Sekizinci Bölüm.....	79
Dokuzuncu Bölüm	96
Onuncu Bölüm	100
Onbirinci Bölüm	112
Onikinci Bölüm	124
Onüçüncü Bölüm.....	136
Ondördüncü Bölüm.....	153
Onbeşinci Bölüm	174
Onaltıncı Bölüm	195
Onyedinci Bölüm	210
Onsekizinci Bölüm	233
Ondokuzuncu Bölüm	240

Yirminci Bölüm	245
Yirmibirinci Bölüm	259
Yirmiikinci Bölüm	268
Yirmi Üçüncü Bölüm	301
Gala Gecesi.....	309
Ve Perde!!!!	311

BİRİNCİ BÖLÜM

Mehmet, umutla baktı engin ufuklara. “Ey Karadeniz! Ne olur dalgalarını biraz durdur.” diye mırıldandı. Heyhat durmaksızın dövdükçe dövüyordu köhne limanı. Kar, bora, fırtına dur durak bilmiyor.

Sırtını Karadeniz’in engin dağlarına yaslamış, yüzünü uçsuz bucaksız derya denizine çevirmiş kadim şehir. Denizcilerin uğrağı, balıkçıların barınağı İnebolu’da bir çocuk... Balıkçı Muhittin Reisin sevgili oğlu Mehmet. Cumbalı iki katlı kültür mirası İnebolu Evi’nin penceresi önünde beklenen geminin dumanını gözlüyordu. Henüz on beşinde ama aslan parçası bir yiğit. Yakışıklı mı yakışıklı, buğday benizli, nefesi, sesi sedası gür. Altı yaşında Kur’anı hatmetmiş, sekiz yaşında hafız olmuş çok zeki bir çocuk.

Tarihi Orta Camii’nin müezzini ara sıra kaydardığında ezan okuma işini ona bırakırdı. Ama ne güzel okurdu. Bütün İnebolu eşrafi babası Muhittin Reise “Bu çocuk bir harika onunla gurur duymalısın” derdi. Muhittin Efendi, bu güzel sözleri duyduğunda derin bir nefes alır, masmavi Karadeniz’e çevirirdi gözlerini. “Keşke ah keşke Karadeniz’in hırçın dalgalarına teslim ettiğimiz Mustafa da bizimle olsaydı.” diyerek dalar giderdi uzaklara. Çok uzak ufuklara baktıkça hayıflanıp dururdu koca Muhittin Reis. “Ah be koca derya senin bu halin nedir böyle? Verdin mi almazsın, aldın mı vermezsin...” derdi.

İstanbul Limanından demir alıp Karadeniz’in engin dalgalarını aşarak gelen gemi İnebolu açıklarında demir atmıştı. Uyku çökmüştü gözlerime. Babam Muhittin Kaptan’ın sevinç içinde; “Geldi gemi geldi!” haykırışını duyduğumda merdivenlerden

yuvarlanırcasına dışarı attım kendimi. Koştım, bütün gücümle koştım ve Orta Camii'nin minaresine çıkararak önce güzel bir "Sela" verip sabah Ezanına başladım. Sela, bizim parolamızıdır. Beklenen geminin müjdesiydi. Sela başladığında sandalcılar hareket edeceklerdi. Evet, öyle de oldu. Sabahın alaca karanlığında benzeri görülmemiş hummalı gayret içine girdi tüm sandalcılar. Karadeniz'in amansız yüksek dalgaları kimin umurundadır. İstediği kadar bembeyaz köpüklü dalgalarıyla dövsün İnebolu sahilini. Kimin umurunda!

Hayati öneme sahip olan emanetleri alıp sahile çıkaracak olan herkes İnebolu'nun kahraman kadınları, sandalcıları koşmaya başladılar. Karadeniz'in engin dalgalarını hiçe sayarak gemiye ulaşmak için olanca gücüyle küreklere asıldıkları anda aman Allah'ım bu nasıl iştir ki, Karadeniz masum yüzünü gösterdi! şimdi, Karadeniz durgun ve sessiz. "Ey Allah'ım şükürler olsun." duaları yükseldi. Bu nasıl kararlı azimli yaman mücadele! Halkımız bu eşsiz mücadeleyi asla unutmaz, altın harflerle kayıt düşer tarih sayfalarına.

Silahlar, gemiden alınarak sandallara yüklendi ve sahile getirildi. Limanda bekleyen kağnılara yüklendi aceleyle. Bu etin mücadeleye nefes vermek, karakış şartlarında ayakta kalabilmek ne inanılmaz bir mücadele. Silahların ve cephanelerin yolunu bekleyenlerin kulağı İnebolu'daydı. Çoluk ocuk kadın erkek yaşlı genç Kastamonu'nun her köşesinden koşup gelmişlerdi. Sadece, dokuz aylık kundaktaki çocuğuyla Seydiler'den İnebolu'ya ulaşan şerife Bacı'nın da asalet yüklü tavrı gözlerden kaçmamıştı. Kıymetli şerife Bacı senin bu azmin nedir? Böyle bir vatan sevgisini kimlere kim nasıl anlatır bilemiyorum.

Memleket için ölüm kalım meselesidir bu mesele. Gazi Paşa "Gözüm Sakarya'da kulağım İnebolu'da" diyerek Engin Türk

Tarihine derin bir çentik atmıştır. Kağnılar ardı ardına dizildiler dayandılar aşılması meşakkatli Küre Dağlarına. Ölümüne mücadele başlıyordu. Müftü Efendi “Sükut edin.” diye seslendikten sonra bana; “Ey dili düzgün gönlü ferah sesi güzel insan evladı! Ben dualarımı tamamladım, can-ı gönülden ‘Amin’ dediler. Anladım ki yetmemiştir. Çocuk! şimdi bize güzel bir Sela ver ki güzel sesin karlı dağlarda sada bulsun, geçit versin istiklale giden yolda.” dedi.

Aşılması zordur bu yolların. Zaten zafere giden her yol zorluklarla tuzaklarla örülmüştür. Hiçbir zaman kolaylıkla aşılmanıştır zafer yolcuğu. Bu menziller yürek ister, bilek ister, güç kuvvet ister, destanımsı kahramanlık ister. Kafilenin en önünde ilerleyen kağnının üzerine çıkararak Sela verdim. Bu güzel Sela zaferin müjdecisidir. “Çocuk aslansın aslan.” dedi Müftü Efendi. Müftü bizleri uğurlayıp yolcu ederken Fetih Suresini okumaya başlamıştı. Kar bora fırtına içinde yola dizilen kağnılar, kadın, erkek İnebolu’nun kahraman ve güzel insanları alışık oldukları bu hava şartlarına hiç mi hiç aldırış etmeksizin yol alıyorlardı. Bu çetin bir hikaye. Anlaşılması ve anlatılması olabildiğince zor bir hikayedir. Öyle kolaylıkla kulaktan kulağa anlatılan masal değil, dilimize geliveren kelimelerle anlatılacak bir hikaye hiç değildir. Hikayemiz, kahraman milletin zafere inanmış kararlılığının hikyesidir. Bu kahraman insanlar mücadelenin ucunda ölüm dahi olsa, bu ağır ve çok kıymetli yükün mesuliyetini bilirler. Bu soylu millet bizden, sizden hepimizden böylesine asil, böylesine kararlı mücadele bekler. “Ya Allah Bismillah!” nidalarıyla tırmanıyoruz Engin Küre Dağlarını. Bir avuç insan yüreklerini rehber ettiler meşakkatli karlar altındaki sarp Küre Dağları’na.

Kafileyeye bir Reis seçildi, aralarında bulunan en yaşlılarından. İsmi bilmediğiniz bu kahraman kabile Reisi seslendi; “Mehmet

Efendi zayıat var mı?” Karşılık verdim,” Evvel Allah zayıat yoktur.” İhtiyar delikanlı, “Hanife Kızım, Nurten Bacı, Zekiye, Fatma, Zeynep Bacııııı!” Ses gelmedi Zeynep Bacı’dan. Koca Reis yine seslendi “Zeynep Bacıııııııı!” Zeynep Bacı bitkindi. Adım atacak takati kalmamıştı. Elleri ayakları titriyordu. Sıska bedeni düştü düşecek yığıldı yığılacak bembeyaz karların üstüne. Reis, “Zeynep Bacı seni ulaştığımız ilk hanede bırakacağız. Görüyorum ki artık adım atacak mecalin kalmamış.” deyince birden öfkeleni Zeynep Bacı. “Sen nasıl konuşuyorsun Reis Efendi! Ne söylediğini kulağın duyuyor mu? Bu menzili bitirip Kastamonu Vilayet Merkezine ulaşırsam ancak bu can bu cılız bedeni terk eder.” Zeynep Bacı’da yorgunluk kalmadı. Vayy be, Zeynep Bacı vayyy! Kor yüreğinde eritiyor karlı dağların karlarını. Dağ gibi Anadolu Kadınına dağ mı dayanır!

Her şey yolunda gidiyordu sanki. Lakin gözleri kör, kulakları sağır edercesine başlayan şiddetli fırtına amansız bir tipiye çevirdi ne yazık ki. Kağnılara koşulu öküzlerde açlık ve susuzluk başlamıştı. Açlık susuzluk şöyle dursun, nefeslerinden fıskıran nem, buz tutmaya başlamıştı. Meşakkatli yolculuğın yarısı tamamlandı. Küre Kasabası’na çıktığımızda herkes yorgundu. Öküzlerin takati iyice kesilmişti. Küre Ahalisi, hepimize ve hayvanlara alelacele yiyecek içecek bir şeyler hazırladılar sağ olsunlar. Büyük bidondan yapılmış soba sıcacık etmişti caminin içini. Böylece donmaktan kurtulduk. Özenle hazırlanmış birbirinden lezzetli yemeklerden doyusıya yedik, sıcacık ıhlamurdan içtik. Bize ilaç gibi geldi. Omuzlarımıza yorgunluk çöktüğünden mayıştık kaldık. Camiinin sütunlarına sırtımızı yaslayıp biraz kestirerek kendimize geldik. Sonrasında Küre Ahalisinden yaşlı genç, kadın erkek gözü pek, bileğine kuvvetli Küre Halkı kader yolculuğuna katıldılar. Ver elini

Kastamonu. Şeyh Şaban'ın Cem Sultan'ın, Abdurrahman Paşa'nın şehri Kastamonu. Tarihin erdemli tanığı kadim şehir Kastamonu...

Hiç kolay olmadı Kastamonu'ya ulaşmak. Aralıksız yağan kar, fırtınanın şiddeti ile tipiye dönüşmüştü. Yol boyunca. Hava soğuk mu soğuk, Güneş batıp gece karanlık yüzünü gösterdiğinde, hava ayaza çekip buz kesiyordu. Gündüzleri ise tipi dur durak bilmedi yazık ki. Yorgun kahramanların titreyen dudaklarından "Rabbiyessir" yükseliyordu. "Allah'ım işlerimizi kolaylaştır, güçleştirme. Allah'ım işlerimizi hayırla tamamla." diye dua ettim.

Kafile, kayıp vermeden, engebeli ve diz boyu karla kaplı engin Küre Dağlarını aşarak Kastamonu merkeze iyiden iyiye yaklaşmış, Sevdiler Kasabasından İnebolu'ya inmişti. Dokuz aylık bir kız çocuğu annesi Şerife Bacı kafilenin son kişisiydi. Takatsız, dizlerinin dermanı kalmamış düştü düşecek. Tipi bütün şiddetiyle devam ediyordu. Kafile Kastamonu merkeze geldiğinde Şerife Bacı'nın kafilenin uzağına düştüğü fark edildi. Hemen geriye dönüp baktıklarında ne hazindir ki Şerife Bacı Hakka yürümüş, şehit olmuştu. Bir çocuğun ağladığını duydular. Bir de ne görsünler? Mermilerin arasında incecik bir hırka ile örtülmüş bir çocuk. Şerife'nin kutlu emaneti... Hakka yürümüştü Şerife Bacı. Bembeyaz karların üzerine boylu boyunca düşmeyip de ayakta durarak şehit olduğunu hayal ediyorum onun. Yürek burkan destandır Şehit Şerife Bacımız. Tarihin sayfalarına altın harflerle yazılan Şehit Şerife Bacı'nın destanlaşan hikayesini anlatmaya kelimeler kifayetsiz kalır. Rahmetle, minnetle anıyorum onu...

İKİNCİ BÖLÜM

Kastamonu İdadisine kayıt yaptırdım. Memleketimin önemli idadisi, sultanisi. Şanlı Abdurrahmanpaşa İdadisinin seçkin talebesiyim. On altı yaşındayım. Bıçkın her Kastamonu uşığı gibi. Önü arkası belli değil çirkin savaşın. Yemen’de, Trablusgarp’ta, Hicaz Bölgesi’nde Suriye Cephesi’nde. Kafkasya ve Balkanlar alev alev yanmaktaydı. Savaşlar bütün vahametiyle yayılmaya devam ediyordu. Batı dünyasının şovenist ve jakoben zihniyeti, bu çirkin savaşın yelkenine rüzgar taşıma yarışına girmişlerdi.

Çanakkale’de yedi düvele karşı savaş verdiğimiz yılların ortasındayız. Henüz bıyığı terlememiş çocukların ateşle imtihanıdır. Tarih sahnesinde eşi benzeri görülmemiş bu acımasız Çanakkale Savaşları için memleketin her bir köşesinden ve Kastamonu İdadisinde on altı, on yedi yaşlarındaki çocuklar cepheye çağrıldılar. Bu nedenledir ki; Kastamonu İdadisi eğitime ara vermek zorunda kaldı. Bir kınalı kuzu sefere çıkmadan önce karatahtaya şöyle yazdı: “Hocam bizi yok yazmayın vatan için Çanakkale’ye gidiyoruz” Tam dört dönem mezun verememiş, bir ilim irfan yuvasıydı Kastamonu İdadisi...

İnebolu’da herkesi ama en çok da kız kardeşimi özlemiştim. Mutlaka İnebolu’ya gidip annemin yemeklerinden babamın tuttuğu balıklardan yemek istedim. Ver elini İnebolu diye çıktım yola. Yürü babam yürü. Yürüdüm durmaksızın gece gündüz demeden, nihayet indim İnebolu’ya. Tamı tamına üç gün iki gece. Dile kolay. Şanslıyım çünkü herkesin tanıdığı bir ailenin çocuğu olduğum için hangi kapıyı çalsam yemeklerin en güzelinden ikram ediyorlardı.

Tabii bu zor yolculuğun dönüşü olacak elbet. Gidiş iniştir, dönüş ise olabildiğince yokuş. “Her yokuşun bir inişi her inişin bir yokuşu vardır.” atasözümüz sanırsın Kastamonu İnebolu yolu için söylenmiştir. Anam babam kardeşim, herkes beni zlemişler, sarıldılar boynuma “Aslan oğlum.” diyerek... “Hoş geldim yiğidim. Bilsen ne çok özlemişim.” dedi anacığım. Ben de seni özledim anneciğim, çok zlemişim. Babam gözyaşları içinde hemen dışarı attı kendini. “Babam neden gitti anneciğim?” soruma “Evlat acısıdır bu acı. Hiç eksilmedi. Abinin hasreti sevgisini biriktirip şimdi de sana yükledik. Dayanamıyoruz. Bize zor geliyor. Her gün, her akşam, her daim hasrete düşüyoruz.” dedi annem. Annemin dizine yasladım başımı.

“Anneciğim günlerimiz çok kasvetli, hayat böyle işte. Hznle yoğrulmuş okulumuzdan, çanak kale ve Kafkas Cephesine gideceklerin isim listesini asmışlar panoya. Kara tahtaya dayanılması g ama gerçek bir cümle yazmışlar. Bize yakışan bir cümle. “Hocam bizi yok yazma vatan için çanak kale’ye gidiyoruz.” Dayanamadım Anne! Kimseler görmesin diye kuytu bir kenara çekildim sessizce ağladım. Sanki savaşa değil de düğüne gidiyorlarmış, hemen geri dneceklermiş gibi.”

Derin bir sessizlik, hüzün kt kederli simalarımıza... “Vatan müdafası yakıp kavurur sanma anaların yüreğini, bilakis onurlandırır gururlandırır.” dedi anneciğim. Yorgun düşmüştüm üzerime bir ağırlık kt gözlerime, uyku musallat oldu. Anneciğimin dizinde uyudum kaldım. Belli ki epeyce uyumuşum ki annem; “Hadi oğlum oğle vakti, şöyle güzel bir ezan oku da gel. İnebolu zlemiştir sesini.” dedi. Ben de anneciğime “Gerçekten zlemiş midir İnebolu benim sesimi?” diye sordum. Bilirim ki zlemişlerdir.

Abdestimi aldım ve Orta Camii'nin yolunu tuttum. Müezzini beni gördüğünde bir çığlık attı ki deme gitsin. "Mehmet sen hal Kocaman bir delikanlı olmuşsun."

"Öyle sayılır Hocam bir yaş daha büyüdük işte."

"Dersler ne alemde? Sanırım zor bir mekteptir Sultani."

"Zorluk yok kolaylık var desem yalan olur, lakin alıştım, ama buraları özlüyorum. Sizleri özlüyorum. Babama nasıl anlatırım bilmiyorum. İnebolu'da okumamı istiyor. Kastamonu'da hasret perişan ediyor. Ama bunu anneme babama kabul ettiremem, Çünkü sultanide öğrenci olmam çok önemlidir."

"Arkadaşların sefere gidiyorlar. Bu çok kötü Mehmet! Bura öyle değil mi sanırsın? İnebolu'da tüten her ocaktan bir belki de daha fazla şehit ya da gazi var. Bu zamanlarda sabretmek vazgeçilmez bir deva. Şimdi minareye çık, İnebolu Ahalisi senden güzel bir Ezan dinlesinler. Sesini duyup, güzel yüzünü görsünler." "Şerefle hocam." dedim. Müezzini bir kağıt uzattı elime. "Bu bir önemli duyurudur minareden okursun." dedi. Öylesine bir göz attım. Sonra, sonrası belli. İçime alev topu gibi bir sızı düştü. Derin bir heyecan, eh biraz da endişe, ama olsun. Herkes gibi ben de giderim. Kendi kendime "Ya herkes giderken sen çağrılmasaydın halin nice olurdu çocuk?" diye düşündüm. İçime bir güzel ferahlık geldi. "Hayırdır Mehmet? Birden ne oldu da yüzün düştü?"

"Hocam iyiyim, Ezan öncesi biraz heyecanlandım."

"Peki, öyle olsun. Hadi şimdi minareye."

Sevinç ve dahi hüznün karışımı bir duygu içinde minarenin basamaklarını ağır ağır çıktım. Dizlerinin dermanı kesildi. Biraz soluklandım ve nefes kontrolümü yaparak Ezana başladım. Bitirmek istemediğim bir Ezan. Ama okudum bitti. Müezzini

vermiş olduğu kağıdı cebimden çıkarıp okumaya başladım. “Lütfen dikkat Kastamonu Askerlik Şubesi’nden duyurudur. On yedi yaşına girmiş gençler için sefer emridir. Bahse konu gençlerin yarın saat dokuzda İnebolu Askerlik Şubesi’nde sefere çıkmaya hazırlıklı bir biçimde toplanmaları istenmektedir.”

Babacığım Orta Camii’ye geldi. Üzgündü, ağzını bıçak açmıyordu. Babacığımın haline ben de üzüldüm. Elden ne gelir, benim tek tesellim anneciğimin “Şehitlik bütün şehit analarının onurudur.” sözü. Öyle dilimize geliveren bir söz değildir. Bu laf olsun diye söylenmiş bir söz değil okkalı bir sözdür. Atasözü gibi bir ‘Ana’ sözü... Akşam sofrada toplandık. Alelacele anneciğimin hazırladığı güzel yemeklerden yedik. Derin bir sessizlik çökmüştü evimize. Yemekten sonra sahil boyunca yürüdüm. Hava soğuktu. Hırçın dalgalar boylu boyunca uzanan sahili dövüyor rüzgar ıslık çalıyordu adeta. Şair Nazım Hikmet’in oturduğu kahveye gittim. Şair Nazım anlatıyor anlatıyor anlatıyor... Beni görünce, “Çocuk gelmişsin. Güzel sesini duydum bahtiyar oldum. Zaten arada bir babanla oradan buradan konuşurken seni yad ediyoruz.” dedi.

“Nazım abiciğim, sohbetini hiç unutmadım. İnebolu’da sizin Kastamonu’da Mehmet Akif’in sözünü sohbetini dinliyoruz.. Onun Nasrullah vaazları hepimize moral ve heyecan veriyor. İstiklal Marşımızın bir Kastamonu gazetesi olan Açık Söz’de ilk kez yayımlanması ayrıca onur vesilesi bizim için.”

“Haklısın çocuk sen öyle düşün daima. Lakin İstiklal Marşı ve dahi Mehmet Akif ile ilgili düşüncelerim sizinkinden biraz farklı. Bu şimdilik bende kalsın. Vakti zamanı geldiğinde derinlemesine tartışırız Mehmet Akif’i. Mehmet! Yine de bu duruşun sana çok yakışıyor.”

“Nazım abi her şey sana da yakışıyor. Adamsın abi.”

“Çocuk! Çocuk! Şımartma beni!”

“Ne haddimize! Bu günlerde herkese ihtiyaç var. Sizin bir planınız var mı?”

“Elbette. Bugün yarın Ankara’ya doğru yola çıkacağım. Kuvayı Milliye’ye katılacağım.”

“Gazanız mübarek olsun. Benim de Sefer emrim geldi. Yarın sabah yola çıkacağım.”

“Yaaa! Şimdi çok üzüldüm. Ne konuşuyorduk laf nerelere gitti.”

“Hayırlısı diyelim Nazım abi. Lakin beni unutma olur mu?”

“Sözlerin en güzeli en doğrusu, Hayırlısı olsun diyelim. Seni hiç unutamam. Yolun, bahtın açık olsun çocuk.” dedi. Vedalaştık ve kahvehaneden ayrıldım. Dakikalar sonra da eve geldim. Evde hüznün diz boyu. “Nerelerde kaldın Çocuğum?” diye sordu Koca Reis babam.

“Nazım abi ile sohbet ettik oradan buradan.”

“İyidir, çok iyidir. Vatanperver bir delikanlıdır.”

“Baba sen onunla nerede tanıştın?”

“Nazım’ın İstanbul Sirkeci Limanından bindiği “Yeni Dünya” isimli yolcu gemisinin kaptanı ona benden bahsetmiş. Kendisi İnebolu doğumludur lakin İstanbul’a göç etmiş olan bir ailedendir. ‘Can dostum Koca Muhittin Reisle tanış.’ demiş. Bana geldi.”

Babam Muhittin Reis, bu cümleleri arka arkaya amansız bir şekilde sıralıyordu. Belli ki akli başında değildi. Karmakarışık cümleler kurdu anlayana aşkolsun. Babacığım lafı evirdi çevirdi tekrar askerlik meselesine getirdi. Eeee! Babam işte!

“Çocuk içine mi doğdu?” Babamın bu sorusuna ne diyeceğimi bilemedim. Söylenecek çok söz var lakin buna ne ben ne de babam

hazırdı. Konuyu değiştirmek için; “Baba artık çocuk değilim, büyüyüp delikanlı oldum.” dedim. Laf ola beri gele kabilinden. Babam, “Paşa Hazretleri vatan evlatlarına ‘Çocuk’ dermiş diye söylenir oldu buralarda. İnebolu Gazilerinden duydum. Çocuklar anlatmakla bitiremiyorlar. Yok Gazi Paşa şunu dedi, yok Gazi Paşa bunu dedi cümlelerini ardı ardına sıralıyorlar. Anlata anlata bitiremiyorlar. Heyecanla anlatmalarını bir görsen hayran kalırsın. Askerlik anıları biter mi?” dedi.

“Öyleyse çocuk sözüne hiç sözüm olmaz babacığım.” dediğimde gözlerinin içi gülüyordu. Gazi Paşa’yı hiç görmemiş olsa da sanki kırk yıldır tanırmiş gibi konuşur her zaman. Sabaha kadar kimsenin gözüne uyku girmedi. Ben camiye gittim sabah ezanını okudum. Asker yolcuları da gelmiş Orta Camiye. Müftü Efendi kısa bir konuşma yaptı. Vatana hizmetin kutsallığından, şehitliğin ve gaziliğin nasıl yüce bir mertebeye sahip olduğundan bahsederek bize moral verdi. Sonra da işi tatlıya bağladı bir espriyle. “Ne zaman ki vatan uğrunda savaşacak asker lazım olsa, akıllara hemen Kastamonu gelir” dediğinde tatlı bir tebessüm vardı nurani simasında. Aslına bakarsanız bu söz bir ulvi gerçeği de anlatmaktadır bize. Annem, babam, kız kardeşimle helalleşerek hayır dualarını aldıktan sonra kıyafetlerimi, annemin hazırladığı yollukları, tahta bavuluma itina ile yerleştirdim ve beraberce limanda bekleyen gemiye doğru yürümeye başladık. “Bana iki dakika izin verin de telgrafhaneye uğrayayım ve telgraf memuruna selem vereyim.” dedim. Babam “Hadi beraber uğrayalım” dedi beraberce telgrafhaneye yürüdük.

“Kolay gelsin abi!”

“Çocuk, sen de mi askere gidiyorsun?”

“Evet efendim ben de gidiyorum.”

“Desene mektep yarıda kaldı.”

“Mektebin ne önemi var vatan önce vatan.”

“Mehmet sen nasıl erdemli bir çocuksun böyle. Benden bir isteğin var mı?”

“Müdürüme telgraf çeker misin?”

“Elbette çekeriz Mehmet kardeşim. Ne yazmamı istersin?”

“Hocam Dumlupınar’a gidiyorum. Hocalarıma söyleyin yok yazmasınlar. Hakkınızı helal edin. Saygılarımla. Muhittin Reis oğlu Mehmet.” Telgrafçı duygulandı gözleri nemlendi. “Neticede asker ocağına gidiyorsun. Yolun açık olsun. Ayağına taş gözüne yaş değmesin inşallah.” Diyebildi. Beş ana kuzusu, Liman Meydanında buluştuk. Meydanda toplananlar “Heyamola” ritüeli için hazırlıkları tamamlamıştı. Geldiğimizde hemen başladılar “Heyamolaya.” Heyamola olmazsa şayet, her bir şey eksik kalır. Denizci memleketinde Kayıkçı Loncasına yakışan budur. İnebolu kayıkçıları için yüce vatanımız payidar oldukça alınlarından öpülesi kahramanlar olarak tarihin altın sayfalarına kayıt düşülmüştür. Bu güzel vatanın çocuklarının onları örnek almaya ilelebet devam edeceklerinden asla şüpheleri olmasın. Hepsinin mekanları ve makamları yükseklerde olup, Peygambere komşudurlar.

Her zaman olduğu gibi uğurlama merasimi düğün havasında geçmekteydi. Dualar helalleşmeler kucaklaşmalar...Bu ihtişamlı uğurlamalar İnebolu’nun, Kastamonu’nun erdemli insanları için alışkanlık haline gelmiş, soylu bir davranıştı. Uğurlama merasimi bittiğinde vapura binip güverteye çıktığımızda tekrar “Heyamola” ritüeline başladılar. Duygulanmamak ne mümkün? Bu sırada Nazım Hikmet abi ile göz göze geldik. Nazım abinin yüzünde derin bir tebessüm vardı;

“Çocuklar uğurlar ola...”

“Hakkınızı helal ediniz Nazım abiiiiii!” dedikten sonra ellerimi semaya doğru açarak; İneboluuu! Az zamanda düşmanı kutsal vatan toprağından söküp atacağız. Ey İnebolu alnın ak, başın dik olsun. Dualarınızı eksik etmeyin ve haklarınızı helal edin.”

Oradakilerin “Bütün haklarımız helaldir. Uğurlar olsun.” nidaları yankılandı İnebolu semalarında. Türk Milleti’nin tarihinde Ağustos ayının önemi büyüktür. Ağustos zaferdir. Gazi de bunun bilincindeydi. “Hattı müdafa yok, sathı müdafa vardır. O satıh bütün vatandır.” sözüyle uzak ufuklara işaret edecek kadar savaş stratejisine sahip komutandı. Paşa, şayet bu karaktere sahip olmasaydı bu ulvi görev ona verilir miydi? Elbette verilmezdi.

26 Ağustos 1071 tarihinde Malazgirt Meydan muharebesi ve büyük komutan Sultan Alparslan, daha niceleri... 26-30 Ağustos günlerinde düşmanın tepesine son darbe indirildi. Böyle zaferlere alışmışlığın erdemli şuurunu, engin Türk Kültürünün mihenk taşıdır. Tarihimizdeki her Ağustos ayı güzellemesi şükür ve minnete vesiledir.

İnebolu’nun yetiştirerek Asker Ocağına uğurladığı bizler zaferden sonra başı dik alını ak gaziler olarak terhis olduk. Zıpkın gibi delikanlılar güverteye çıktık. Bizi adet üzere davul zurna ile karşıladılar. Bayram havası var İnebolu şehrinde. Bu sefer, sefere gidenler sağ salim gazi olarak döndüler. Eh bu seferlik böyle olsun artık demek geçiyor içimizden. Babacığıma “Geçerken telgraf memuruna uğrayıp selam vereyim.” dediğimde; “Seni sorup durdu her zaman. Hadi şimdi birlikte bir uğrayıp halini hatırını soralım.” dedi. Telgraf Memuru beni gördüğünde sevincinden yüzü aydınlandı.

“Ya çocuk, şimdi de Gazi olarak mı geldin? Hoş geldin.” İçimden dedim ki; “Bu telgrafçı bizi çok seviyor, gönül insanı olduğu her halinden bellidir.” Sonraki gün biz Gazi Çocuklara topluca balık yeme teklifi yapılıncaya “Şerefle geliriz.” dedim. Babacığım da; “Beni de davet edin karlı çıkın, balıklar benden olsun. diye söze atılarak. Eeee! Balıkçı ailesi biz olunca ikram da bize düşer.” diye neşeyle konuştu.

“İmreniyorum size. Şimdi sen Gazi oldun öyle mi!” dedikten sonra babama dönerek,

“Gözünüz aydın bugün analar babalar için düğün bayram. Mehmet hani çektiğimiz telgraf vardı ya! Şimdi ikincisini çekelim. Mektep müdürün sorup durdu. O ne güzel bir insanmış.”

“Baba adamdır. O şehit babasıdır. Telgrafı hemen çek ki mutlu olsun müdür babamız.”

“Tamamdır, şimdi ne yazacağımı biliyorum hadi siz evinize gidip istirahat ediniz, nede olsa uzun yoldan geldiniz.”

“Görüşmek üzere.” dedik ve ayrıldık. Telgrafçı aynen şöyle yazmıştı; “Hocam, ben vatani görevimi tamamladım sağ salım terhis oldum. Pazartesi mektebe başlayacağım. İnebolulu Gazi Mehmet.” Mektep müdürü telgrafı okuyunca sevincinden ne yapacağını bilememişti. Cevabi telgrafında “Allah’ım şükürler olsun.” yazmış sadece.

Terhis sonrası pazartesi gününde kaldığım sınıftan okuluma başladım. Arkadaşım Ali’nin “Epey zamandır mektepte değildin, nerelerdeydin?” sorusuna cevap vermeden Mustafa söze girdi. “Nerde olacak düşmanı denize dökmekle meşguldü duymadın mı?” dedi.

“Biliyoruz oğlum biliyoruz. Burası Kastamonu, bu mektep Abdurrahmanpaşa İdadisidir. Bu mektebin yarısı gazi bir diğer yarısı şehit.” Bu söz sonrası gözlerimiz nemlendi, dilimiz damağımıza yapıştı. Uzunca bir sessizlik oldu. Sonra arkadaşlarım; “Gazi, Gazi” diye tempo tuttular. Bir dönem derslerden uzak kaldım. Bunu telafi için, arkadaşlarla sıkı bir çalışmaya koyulduk. Ara sıra Karaçomak deresi kenarını boydan boya adımlıyoruz ve Nasrullah Şadırvanından kana kana su içiyoruz. Bu hepimize iyi geliyor. Tabii kısa askerlik anılarımı uzuuuuun uzun anlatıyorum. Müdür Baba makamına çağırdı. Önce hal hatır muhabbeti sonra da “Derslerin nasıl nasıl gidiyor?” diye sordu. Ziyadesiyle üzgün görünüyordu. Kötü şeylerin olduğunu hemencecik hissettim.

“Müdür Baba, babama bir şey mi oldu?”

“Muhittin Reis balığa çıkmış, uzun zaman olmasına rağmen dönmemiş diye telgraf geldi evladım.” Bu haber sonrası tükendim, gözyaşlarına boğuldum. Müdür Baba boynuma sarıldı. “Mehmet oğlum Koca Reis bu, kolay teslim olmaz elbette gelir.” diyerek beni teselli etmeye çalıştı.

“Karadeniz bu, verdi mi almaz aldı mı vermez.” derdi babacığım.

“Mehmet! Böyle zamanlar sabır ve metanet zamanıdır, şimdi yola çık, annenin ve kız kardeşinin yanına git, onlara sahip ol. Reislik görevi artık sana düşer, eğer Koca Reis Muhittin için Hakk vaki olduyrsa bana telgraf çek, mutlaka geleceğim.” dedi. Posta arabasına bindim. Ertesi gün sabaha karşı İnebolu’ya indim. Büyük bir hüçün vardı. Annem ve kardeşim, “Heyhat Koca Reis Muhittin dönmemiştir çıktığı yolculuktan. Aldı başını gitti uzaklara, dönölmez uzak diyarlardan.” diyorlardı.

1924 Şubat ayı, olumsuz hava şartlarıyla geçti. Hele Mart günlerini hiç sormayın. İlkbahar, gülen güzel yüzünü hiç göstermedi. Karadeniz'i sorarsanız şayet zaten bildiğiniz gibi. Bembeyaz köpüklü dev dalgalarıyla dur durak bilmedi, dövdükçe dövdü İnebolu sahilini. Anlayacağınız çok çetin geçti kara kış. Hani o bildiğimiz Karadeniz. Ey Karadeniz! Sana sitem etmek, küsmek ne haddimize. Sen bizim tarihimizsin talihimizsin. Ne olur bize küsme. Biricik abimi aldın ve geri vermedin. Tamam, anladık da, şimdi de Koca Yürekli Muhittin Reisi aldın. Bu olmadı Karadeniz, sana hiç yakışmadı. Bahtımızı kararttın Karadeniz... Ailecek vurgun yedik, perişan olduk. Hanemizin orta direği göçtü gitti.

Şehitler diyarı Kastamonu'daki İnebolu'muz için bir sevinç vesilesi de TBMM'nin 09.04.1924 günkü birleşiminde Kahraman İnebolu Mavnacılar Loncasına Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası Beratı verilmesiydi. Kahramanlık destanı yazarak tarih sayfalarındaki yerini hak etmiş olan İnebolu'ya çok ama çok yakıştı bu şeref madalyası.

Ben Abdurrahmanpaşa İdadisindeki eğitimimi tamamlar tamamlamaz İnebolu'daki baba ocağına döndüm. Anneciğim benim vekil muallim olmamı istiyordu ki bu konuyu ısrarla açıyordu. Lakin İnebolu'nun ailemize yüklediği kasvet yükünü omuzlarımızdan, zihnimizden atmak için buradan ayrılmamızın uygun olacağını annem ve kız kardeşime söyledim. Ama ikna edemedim. Elbette ki İnebolu'dan ayrılmak kolay değildi. Acı tatlı hatıralarımız vardı bu güzel şehirde. Bu meselede söylenecek bir başka söz de yoktur hani.

Okul Müdürüm de Kastamonu'nun merkez köylerinde vekil muallimlik yapmamı uygun buldu. Kabulümdür, ancak Çapa Yüksek Muallim Mektebine gitmek istediğimi ifade ettim. Şartlar,

bunun için hiç uygun sayılmazdı. alışmak zorundaydım, stelik Kastamonu dışına gitmek zor görünüyordu. Sonunda ulvi muallimlik mesleğine başladım. Kendi kendime “Otur oturduğun yerde buradan iyisini mi bulacaksın?” diyordum.

Kastamonu Halkı, geçimini tarım hayvancılıktan, sahil kesimi ise gemicilik, balıkçılık ve hatta kerestecilik vs gibi işlerden sağlıyordu. Halk, kültürel ve ekonomik olarak zengindi. Eğitim seviyesi yüksek, kültürlü, erdemli insanların bulunduğu medeniyet şehriydi. Bu kadim şehir bilim sanat merkezi durumundaydı her daim. Her dönemde de ilim irfan yuvasıydı. Vatan sevgisinde Kastamonu’yla kimse yarışamaz desem abartmış olmam. İř başa düşerse zerre miktarı tereddüt etmezler. Mesele vatan ise sabahı beklemeden akşamdan yola çıkanların diyarıdır. şeyh şaban’ın şehridir. Yorgansız Hakkı, Behçet Necatigil, Orhan şaik Gökyay’ın şehri. şehzadeler uğrağıdır. İsfendiyeoğuları Beyliğinin başşehridir. Mehmet Bey, Cem Sultan, Abdurrahmanpaşa, İhsan Ozanoğlu. Sepetçioğlu. Osman Efe’yi unuttuğumu sanmayın. Namı diğer Karayılan lakaplı Mahir Dağlıoğlu unutulmazlar arasındadır. Bu ve bunun gibi sebeplerden benim için bu güzel şehirde çalışıyor olmak ayrıca onur meselesidir diyerek vekil oğretmenlik mesleğine başladım.

1925 yılı kaderimin değişeceği yıldır. Mektep yaz tatile girdiğinde bayramlarda bazen hafta sonları vakit bulduka anneme ve kız kardeşime gidiyordum. Annem beni komşu kızı Zeliha ile baş göz etmenin gayreti içine girmişti ki nasıl bir hummalı çalışmaydı görmeye değer. “Zeliha iyi kız, güzel bir kız, ama anne ben daha ekmeğimi elime aldım sayılmaz ki! Hele bir memuriyete geçeyim o zaman gidip istersiniz.” dedim kız kardeşime; “Laf dinlemeyi bırak da git biraz dışarlarda dolaş.” deyince de burun kıvrıp kst gitti

garibim. “Ya anneciğim, sen beni boş ver şu kızkardeşimi baş göz et de limanın oralarda dolaşıp durmasın.”

“Yavrum! Bu ne demek oluyor şimdi? O daha küçük, şimdi sırası mı? Babasının acısı gönlünde. Onun için limana gidip duruyor. Her gün akşam limana gidip babasının yolunu bekliyor. Yavrumun gözü uzak ufuklarda. Çok özlüyor çok. Her gün ağlayıp durur garibim.”

“Hepimiz aynı durumdayız anne. Var mı İsteyen biri?”

“Biri var, yakında istemeye geleceklermiş. Hani asker arkadaşın Hasan vardı ya, annesini gönderecekmiş.”

“Ah annem ah! senin gönlün buna nasıl razı olur, nasıl bunu söylersin! Onlar balıkçı, yani sandalacı, yani gemici. Anneciğim! Kardeşimi bir denizci ailesine vererek heder etme. Verelim gitsin şu komşu muallime.”

“Haklısın çocuğum! İyi dersin eli ayağı düzgün, düzgün bir çocuk, lakin al kızımı diyecek halim yok.”

“Sen kaygılanma anacığım, o konu bende artık. Ha, olmazsa Zeliha'nın abisine teklif ederiz.”

“Oğlum biraz ayıp olmuyor mu? Satılık yaz buzağısı gibi herkese teklif ediyorsun!”

“Ayıp olmaz anneciğim! Yuva kurmak konusunda gurur kibir olmaz.” Annem “İyi tamam.” dedi manalı şekilde. Ertesi gün, hemen gittim muallimin okuluna. “Muallim kardeşim, akşam gelip kardeşimi istersin olur mu? Öyle uzaktan uzağa bakıp durmak hoş olmuyor.” dediğimde bizim Muallim sevincinden havalara uçtu. Bu işi de alnımızın akıyla hallettik gitti. Bir güzel yuvalarını kurdular. Mutlulukları daim olsun. Kız evlendirmede ne kadar maharetli olduğumu gördünüz. Annemin “Yaz buzağısı” sözünü tuttum. Anacığımda güzel sözler biter mi hiç? Beni askere uğurlarken

söylediği söz dillere destandır diye düşünürüm. Eeee! Diyenler boşuna dememişler Anadolu diye... Taşına toprağına kurban olurum güzel Anadolu'mun

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kastamonu'nun kanaat önderlerinden bir kısım eşraf, Gazi Paşa'nın ziyaretine giderek, onu Kastamonu'ya davet ettiler. Hemen kabul gördü. Ağustos 1925'te Gazi Paşa Kastamonu'ya gelmeyi planlamıştı. Kastamonu, en çok şehit veren vilayet olduğu için gelmiştir diye tahmin ediliyor. Bu ziyaret, Gazi Paşa'nın çıktığı en uzun soluklu seyahatti.

Gazi Paşa'nın 23- 31 Ağustos günlerinde Kastamonu'yu şereflendirmesi, Ankara'nın meşakkatli atmosferinden uzaklaşması anlamına gelmekteydi. Gazi Paşa'yı şehrin girişinde, Olukbaşı'nda büyük bir coşkuyla karşıladık. Nasıl bir heyecan içinde olduğumu anlatamam. Herkes tarifi mümkün olmayan müthiş bir heyecan içindeydi. Nasıl olmasınlar ki! Büyük Komutan Gazi Paşa, şehrimizi teşrifleriyle onurlandırmıştır. Benim için üç yıl önce Dumlupınar'da görüşme şerefine nail olduğum komutanım ile tekrar görüşmek ne güzel bir buluşmadır.

Bütün gazi arkadaşarımla karşılama töreninde buluştuk. Gazi Paşa, karşılama gelenlerin sırayla elini sıktı. Sıra bana geldiğinde heyecandan kalbim durmak üzereydi. Elimi sımsıkı tuttu, bırakmadı. "Çocuk, adın ne?" demez mi! Der tabii ki, çünkü O Gazi Paşa. Ortada şaşılacak bir durum yoktur. Bir büyük komutan ki; binlerce askerin olduğu savaş meydanından yıllar sonra gördüğü askeri tanır mı? Hiç tanımaz olur mu? Çünkü karşısındakilere göz gezdirmes itina ile bakar. Bir adım geri çekildim esas duruşta;

"Ben Muhittin Reisin oğlu Gazi Mehmet, İnebolu. Emredin

Komutanım!” Gazi Paşa bekledi bekledi iki damla gözyaşını bırakıverdi masmavi gözlerinden.

“Çocuk! Sesini sedanı unuttuğumu sanma sakın. Yankı bulsun Gökkubbede.” Sonra alnımdan öptü. Ben elini öpmek istediğimde müsaade etmedi. “Çocuk! Sen şerefli bir Gazisin. Bunu asla aklından çıkarma. Eli öpülesilerin safında yer aldın.” dedi. Ben Paşa’nın huzurundan çekildikten sonra Vali Hüseyin Bey’in kulağına bir şeyler fısıldadı. Vali Bey; “Emredersiniz Sayın Cumhurreisim.” dedi. (Görelim şimdi Mehmet bundan böyle neler yaşayacak? Gazi’nin iltifatı sonrasında neleer, neler olacak! Tahminimiz odur ki Mehmet’in başına talih kuşu konu konacaktır. Gazi Paşa’nın emanetidir.)

Mehmet’te Valilik marifetiyle memuriyete geçeceğine dair bir beklenti oluştu. Onun için bu çok önemliydi. Çünkü evin geçimi tamamen Mehmet’in omuzlarındaydı.

Gazi Paşa’nın Kastamonu’dan ayrılmasından bir kaç gün sonra Vali Bey Başsavcı ile birlikte beni huzuruna davet etti. Sabahın erken saatlerinde makamına geldim. Vali Hüseyin Güvendiren, Savcı Beyi ve beni muhabbetle karşıladı. Kahve ikramından sonra Savcı Beye “Bu delikanlıyı tanıdınız mı?” diye sordu. Savcı Bey “Elbette tanıdım. Mehmet’i tanımak benim için onur vesilesidir.” dedi.

“Gazi Paşa Hazretlerinin emanetidir, memuriyet hayatına yanınızda başlaması çok uygun düşer.”

“Emredersiniz sayın Valim!”

O gün, adeta bir bayram sevinci yaşadım. İçime öyle bir ferahlık geldi, anlatamam. Savcı Bey ile huzurdan ayrıldık. Büyük Mimar Vedat Tek tarafından 1902 senesinde inşa edilmiş muhteşem eser